

Γερμανική κατοχή: Τα φυλετικά μέτρα και ο εκτοπισμός

Τα γερμανικά στρατεύματα μπήκαν στη Θεσσαλονίκη στις 9/4/1941. Οι γερμανικές δυνάμεις κατοχής με διαταγή του Μέρτεν, Γερμανού Στρατιωτικού Διοικητή Θεσσαλονίκης - Αιγαίου συγκέντρωσαν και κατέγραψαν στην πλατεία Ελευθερίας την 11/7/1942 8.500 Θεσσαλονικείς εβραίους ηλικίας 18 - 45 ετών για να σταλούν σε καταναγκαστική εργασία εντός της χώρας. Η διαταγή δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα Απογευματινή⁸. Ο Μέρτεν ζήτησε από την Ισραηλιτική Κοινότητα Θεσσαλονίκης το ποσό των 3,5 δισεκατομμυρίων δραχμών ως λύτρα, για να απαλλάξει τους Εβραίους από την καταναγκαστική εργασία στα έργα κατασκευής δρόμων στο Σέδες, στο Λιανοκλάδι, στο Γιδά, στη Μεθώνη και σε άλλα μέρη στην Ελλάδα⁹. Η συμφωνία υπογράφηκε 17/10/1942.

Κατόπιν ο Άντολφ Άιχμαν, επικεφαλής του ειδικού τομέα των SS περί εβραϊκού ζητήματος, έστειλε στη Θεσσαλονίκη τους συνεργάτες του Ντίτερ Βισλιτσένου και Αλόις Μπρύνερ¹⁰. Έφτασαν στη Θεσσαλονίκη στις 2/2/1943 και σε συνεργασία με τον Γερμανό Στρατιωτικό Διοικητή Δρ Μέρτεν οργάνωσαν τον εκτοπισμό των εβραίων της Θεσσαλονίκης και την αποστολή τους στα ναζιστικά στρατόπεδα.

Στις 6/2/1943 όλοι οι εβραίοι της Θεσσαλονίκης με διαταγή του Μέρτεν, Γερμανού Στρατιωτικού Διοικητή Θεσσαλονίκης - Αιγαίου, υποχρεώθηκαν να βάλουν στα ρούχα τους διακριτικό σήμα «**το κίτρινο άστρο**» και να μετακομίσουν σε συγκεκριμένες περιοχές της πόλης - γκέτο. Το διακριτικό σήμα «το κίτρινο άστρο» έπρεπε να φέρουν όλοι οι εβραίοι ηλικίας **άνω των πέντε**

8. Βλ. In Memoriam, σελ. 63 επ. Βλ. επίσης το έγγραφο του Γερμανού Πρεσβευτή Altenburg προς το Υπουργείο Εξωτερικών στο Βερολίνο της 17.8.1942 που διαβιβάζει την αναφορά του Γερμανικού Προξενείου της Θεσσαλονίκης, έγγραφο του Γιαντ Βασέμ VY JM 3154, δημοσιευμένο στο βιβλίο της Irith Dublon - Knebel: German Foreign Office Documents on the Holocaust in Greece (1937-1944), Tel Aviv University, 2007, σελ. 103.

9. Βλ. In Memoriam, σελ. 69.

10. Βλ. In Memoriam, σελ. 82.

ετών, εξαιρέσει των εβραίων με εν ισχύ αλλοδαπό διαβατήριο. Τα παιδιά κάτω των πέντε ετών δεν έβαλαν το κίτρινο άστρο¹¹.

Μέχρι τότε δεν υπήρχε «γκέτο» στη Θεσσαλονίκη. Ο εβραϊκός πληθυσμός της πόλης έμενε κυρίως στο ιστορικό κέντρο και στην περιοχή των Εξοχών (στον ανατολικό τομέα της πόλης: περιοχή γύρω από την οδό Βασιλίσσης Όλγας από την οδό Ευζώνων έως την οδό 25ης Μαρτίου). Υπήρχαν και πολλές εβραϊκές φτωχογειτονιές όπως στις δυτικές συνοικίες οι συνοικισμοί του «Βαρόνου Χίρς», του «Ρεζή Βαρδάρ», της «Αγίας Παρασκευής» και του «Μικρού Σταθμού». Αντίστοιχοι συνοικισμοί στις ανατολικές συνοικίες ήταν οι συνοικισμοί «151», «6» και της «Καλαμαριάς».

Οι Εβραίοι της Θεσσαλονίκης με ξένη υπηκοότητα που επιτρεπόταν να μένουν ελεύθεροι στην πόλη ήταν: 500 Ισπανοί, 304 Ιταλοί, 31 Τούρκοι, 6 Άγγλοι, 7 Αργεντινοί, 6 Πορτογάλοι, 8 Πέρσες, 10 Ούγγροι, 1 Βέλγος, 4 Ελβετοί, 2 Αμερικανοί, 3 Βούλγαροι και 2 Αιγύπτιοι¹².

Στις 1/3/1943 ο αρχηγός της οικογένειας έπρεπε να κάνει δήλωση παρουσίας για τον εαυτό του, τη γυναίκα του και τα ανήλικα παιδιά του¹³.

Στις 15/3/1943 ξεκίνησαν οι εκτοπισμοί των εβραίων της Θεσσαλονίκης στα ναζιστικά στρατόπεδα (βλ. Πίνακα Ι). Ο Γερμανός Πρόξενος της Θεσσαλονίκης Schonberg έστειλε στο Υπουργείο Εξωτερικών στο Βερολίνο έγγραφο την ίδια μέρα (15/3/1943) αναφέροντας ότι άρχισαν οι εκτοπισμοί περίπου 56.000 εβραίων της Θεσσαλονίκης με ελληνική υπηκοότητα. Το σχέδιο ήταν να γίνουν εκτοπισμοί κάθε εβδομάδα και να ολοκληρωθούν οι αποστολές των εκτοπισμένων σε 6 εβδομάδες¹⁴.

Ο Αρχιεπίσκοπος Δαμασκηνός και άλλες προσωπικότητες της Ελλάδας ζήτησαν από τον πρωθυπουργό Γ. Λογοθετόπουλο να παρέμβει για να ανασταλούν οι εκτοπισμοί των εβραίων¹⁵. Την 24/3/43 ο Αρχιεπίσκοπος Δαμα-

11. Βλ. In Memoriam, σελ. 84-88. Βλ. επίσης την με ημερομηνία 26/2/1943 αναφορά του Γερμανικού Προξενείου της Θεσσαλονίκης προς το Υπουργείο Εξωτερικών του Βερολίνου όπου λέει ότι κατά τη διανομή του κίτρινου «άστρου του Δαβίδ» 56.000 εβραίοι καταγράφηκαν στην Θεσσαλονίκη, έγγραφο 44 (ΥV JM 2259) στο Irith Dublon – Knebel: German Foreign Office Documents on the Holocaust in Greece, Tel Aviv University 2007, σελ. 115-116.

12. Βλ. έγγραφο 80 της 31.5.1943 στο βιβλίο της Irith Dublon – Knebel: German Foreign Office Documents, σελ. 150. Βλ. επίσης έγγραφο ΥV JM 2259 Αρχείου Γιαντ Βασέμ.

13. Βλ., In Memoriam, σελ. 93-95.

14. Βλ. Irith Dublon – Knebel: German Foreign Office Documents, έγγραφο 50 (ΥV JM 3122), σελ. 120. Στο ίδιο έγγραφο αναφέρει ότι υπήρχαν στην Θεσσαλονίκη 868 εβραίοι με ξένη υπηκοότητα και ότι δεν πρέπει να υπάρχει διαφορετική μεταχείριση σε Θεσσαλονικείς έλληνες εβραίους με Θεσσαλονικείς εβραίους ξένης υπηκοότητας.

15. Βλ. In Memoriam, σελ. 140.

σκηνός μαζί με άλλες προσωπικότητες έκαναν διάβημα προς τον γερμανό πρέσβη Altenburg να ανασταλούν οι διώξεις εναντίον Ελλήνων εβραίων¹⁶.

Την 9/4/1943 συναντήθηκε ο Αρχιραβίνος Θεσσαλονίκης Κόρετς με τον πρωθυπουργό Ι. Ράλλη και τον Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης Γεννάδιο στη Μητρόπολη Θεσσαλονίκης για να μεσολαβήσει ο πρωθυπουργός Ράλλης και να ανασταλούν οι διαταγές για τον εκτοπισμό των εβραίων. Προηγουμένως οι δικηγόροι Δημήτριος Σπηλιάκος, Πέτρος Λεβή, Δημήτριος Δίγκας και ο καθηγητής Βιζουκίδης είχαν επισκεφθεί τον Γενικό Διοικητή Σιμωνίδη για να ανακοπούν οι αποστολές. Μη βρίσκοντας ανταπόκριση, υπέβαλαν υπόμνημα στον Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης Γεννάδιο. Ο Μητροπολίτης επισκέφθηκε τον Μέρτεν και διαμαρτυρήθηκε¹⁷.

Ο ιταλός πρόξενος της Θεσσαλονίκης Ζαμπόνι έκανε επίσης διαβήματα στον Μέρτεν και έστειλε 2 επιστολές στις 21/4/1943 και 3/5/1943 ζητώντας να επιστραφούν από την Πολωνία εκτοπισμένοι εβραίοι ιταλικής υπηκοότητας. Ο ιταλός πρόξενος βοήθησε πολλούς εβραίους ιταλικής υπηκοότητας και μη, να διαφύγουν¹⁸.

Οι εκτοπισμοί των Θεσσαλονικέων εβραίων είχαν αρχίσει την 15/3/1943 και συνεχίζονταν. Εκκενώθηκαν πρώτα οι Βορειοδυτικές συνοικίες. Στην πρώτη αποστολή (15/3/1943) εκτοπίστηκαν οι ευρισκόμενοι στον συνοικισμό του Βαρόνου Χιρς (2.400 άτομα). Αμέσως μετά μετέτρεψαν τον συνοικισμό του Βαρόνου Χιρς σε διαμετακομιστικό κέντρο, όπου κάθε εβδομάδα συγκεντρωναν τους εβραίους συμπολίτες μας από διάφορες περιοχές της πόλης για λίγες μέρες μέχρι τον εκτοπισμό τους.

Στη δεύτερη αποστολή εκτοπίστηκαν οι κάτοικοι της Αγίας Παρασκευής και του Μικρού Σταθμού (17/3 2.500 άτομα). Στην τρίτη αποστολή εκτοπίστηκαν οι κάτοικοι του συνοικισμού Ρεζή Βαρδάρ (19/3 2.500 άτομα). Ακολούθησαν οι συνοικίες του γκέτο του Κέντρου (Εγνατία – Διοικητηρίου – Παναγίας Χαλκέων -Λαγκαδά) και του γκέτο των Εξοχών (από Ευζώνων – 25^{ης} Μαρτίου) του συνοικισμού των 6, του συνοικισμού Καλαμαριάς και του συνοικισμού 151. Στις 19/8/1943 το στρατόπεδο του Βαρόνου Χιρς είχε εκκενωθεί. Δεν υπήρχαν πλέον εβραίοι στη Θεσσαλονίκη, πλην ελαχίστων που είχαν κρυφθεί¹⁹.

16. Βλ. Θ. Βερέμη – Φωτεινή Κωνσταντοπούλου: Οι Έλληνες Εβραίοι, έκδοση Καστανιώτη, Αθήνα 2000, σελ. 266 – 270, έγγραφα 90 και 91 του Υπουργείου Εξωτερικών.

17. Βλ. In Memoriam, σελ. 138.

18. Βλ. έγγραφα 66, 76 και 80 στο βιβλίο της Irith Dublon – Knebel: German Foreign Office Documents on the Holocaust in Greece.

19. Βλ., In Memoriam, σελ. 105 επ.

ΤΑ ΧΑΜΕΝΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ο συνοικισμός του Βαρόνου Χιρς και του παλιού σταθμού περιλάμβανε την περιοχή μεταξύ των οδών Μοναστηρίου – 26^{ης} Οκτωβρίου, Σταθμού – Σταύρου Βουτυρά. Ο συνοικισμός Ρεζή Βαρδάρ περιλάμβανε την περιοχή μεταξύ των οδών Λαγκαδά – Κολωνιάρη – Αγίων Πάντων. Ο συνοικισμός Καλαμαριάς περιλάμβανε την περιοχή γύρω από την Σχολή Ευκλείδη μέχρι την οδό Παπάφη. Ο συνοικισμός 151 περιλάμβανε την περιοχή μεταξύ των οδών Παπαναστασίου – Κλεάνθους και Ιταλικού Νοσοκομείου. Ο συνοικισμός των 6 ήταν στην περιοχή Παπαναστασίου και Χαριλάου. Η Ισραηλιτική Κοινότητα είχε κτίσει τον Συνοικισμό του Βαρόνου Χιρς και τον Συνοικισμό της Καλαμαριάς για να στεγάσει πυροπαθείς του 1890.

Πίνακας Ι. Εκτοπισμοί Εβραίων της Θεσσαλονίκης στα ναζιστικά στρατόπεδα

Αποστολή	Ημερομηνία αναχώρησης	Άτομα	Ικανοί προς εργασία άνδρες	Ικανές προς εργασία γυναίκες	Θανατώθηκαν στους θαλάμους αερίων	Ναζιστικό στρατόπεδο
1 ^η	15/3/1943	2.400	417	192	2.191	Άουσβιτς
2 ^η	17/3/1943	2.500	584	230	1.986	Άουσβιτς
3 ^η	19/3/1943	2.500	459	236	1.206	Άουσβιτς
4 ^η	23/3/1943	2.800	312	141	2.048	Άουσβιτς
5 ^η	27/3/1943	2.800	334	258	2.208	Άουσβιτς
6 ^η	3/4/1943	2.800	318	161	2.021	Άουσβιτς
7 ^η	5/4/1943	2.800	537	246	1.967	Άουσβιτς
8 ^η	7/4/1943	2.800	500	364	1.936	Άουσβιτς
9 ^η	10/4/1943	2.800	467	262	2.271	Άουσβιτς
10 ^η	13/4/1943	2.800	360	245	1.896	Άουσβιτς
11 ^η	16/4/1943	2.800	255	413	2.132	Άουσβιτς
12 ^η	20/4/1943	2.800	445	193	2.062	Άουσβιτς
13 ^η	22/4/1943	2.800	180	361	2.529	Άουσβιτς
14 ^η	28/4/1943	2.600	220	318	2.392	Άουσβιτς
15 ^η	3/5/1943	2.600	568	247	1.685	Άουσβιτς
16 ^η	9/5/1943	1.700	466	211	1.023	Άουσβιτς
17 ^η	1/6/1943	820	220	88	572	Άουσβιτς
18 ^η	2/8/1943	441				Μπέργκεν Μπέλσεν
		Οι 367 ήταν ισπανοί Υπήκοοι				
19 ^η	10/8/1943	2.500	271		1.529	Άουσβιτς
		46.061				

Στοιχεία των Σιδηροδρόμων του Ελληνικού Κράτους και του αρχείου του στρατοπέδου Άουσβιτς-Μπρκενάου.

Σε 19 αποστολές από τον Μάρτιο του 1943 μέχρι τον Αύγουστο του 1943 εκτοπίστηκαν από τη Θεσσαλονίκη στα ναζιστικά στρατόπεδα 46.061 εβραίοι.

Όλα τα τρένα με τους εκτοπισμένους εβραίους συμπολίτες μας είχαν προορισμό το ναζιστικό στρατόπεδο του Άουσβιτς εκτός από την 18^η αποστολή που είχε προορισμό το ναζιστικό στρατόπεδο του Μπέργκεν Μπέλσεν²⁰.

Σε έγγραφο του Διεθνούς Ινστιτούτου για το Εβραϊκό Ζήτημα της Φρανκφούρτης της 31/5/1943 προς το Υπουργείο Εξωτερικών του Βερολίνου σχετικά με το Εβραϊκό Ζήτημα στην Ελλάδα αναφέρεται ότι «το εβραϊκό ζήτημα στη Θεσσαλονίκη λύθηκε και μόνο ιταλικής, ισπανικής, τουρκικής και ελβετικής υπηκοότητας Θεσσαλονικείς εβραίοι μένουν ακόμη στη Θεσσαλονίκη. Περίπου 10.000 – 12.000 εβραίοι έχουν διαφύγει στην Αθήνα²¹.

Οι συρμοί με τους εκτοπισμένους Θεσσαλονικείς εβραίους είχαν προορισμό το στρατόπεδο Άουσβιτς – Μπιρκενάου στην Πολωνία. Το τρένο έφτανε συνήθως την νύχτα. Μόλις έφτανε το τρένο ομάδες εκτοπισμένων εβραίων που είχαν φτάσει νωρίτερα, με τους SS να παρακολουθούν, κατέβαζαν τους νεοφερμένους από το τρένο στην ράμπα. Αμέσως γινόταν η «διαλογή». Χώριζαν αυτούς που θα πήγαιναν σε καταναγκαστική εργασία (ηλικίες μεταξύ 15-45 ετών) και αυτούς που θα θανατώνονταν στους θαλάμους αερίων. Τα παιδιά κάτω των 15 ετών και οι ενήλικες άνω των 45 ετών, στέλνονταν αμέσως στους θαλάμους αερίων. Από τους 46.061 Εβραίους που εκτοπίστηκαν από τη Θεσσαλονίκη στα ναζιστικά στρατόπεδα, 37.386 εβραίοι θανατώθηκαν αμέσως στους θαλάμους αερίων του Άουσβιτς. Οι υπόλοιποι 8.655 Εβραίοι μπήκαν στο στρατόπεδο καταναγκαστικής εργασίας του Άουσβιτς. Θανατώθηκαν στα στρατόπεδα συγκέντρωσης το 96% των Θεσσαλονικέων εβραίων (βλ. Πίνακα Ι).

Η Λίζα Πίνχας, μια από τις 250 γυναίκες που επέζησαν από το ναζιστικό στρατόπεδο του Άουσβιτς και επέστρεψε στη γενέτειρά της τη Θεσσαλονίκη, έγραψε: “Το τρένο έφτασε στο Άουσβιτς. Οι βαριές πόρτες των βαγονιών άνοιξαν και αμέσως έπρεπε να κατεβούμε στη ράμπα με τους Γερμανούς να φωνάζουν gaus - gaus. Αμέσως χώρισαν τους άνδρες από τις γυναίκες. Αμέσως μετά έγινε η διαλογή: χώρισαν τους νέους από τους ηλικιωμένους, τους αδύναμους, τις έγκυες και τις γυναίκες με παιδιά. Τους φόρτωναν σε φορτηγά και τους οδηγούσαν κατευθείαν στους θαλάμους αερίων²².

20. Μόνο η 18^η αποστολή που αναχώρησε από τη Θεσσαλονίκη την 2 Αυγούστου 1943 με 441 Εβραίους της Θεσσαλονίκης είχε προορισμό το Στρατόπεδο Συγκέντρωσης του Μπέργκεν Μπέλσεν. Οι 367 εκτοπισμένοι ήταν Θεσσαλονικείς εβραίοι με ισπανική υπηκοότητα και οι 74 ήταν υπάλληλοι της Ισραηλιτικής Κοινότητας Θεσσαλονίκης.

21. Βλ. έγγραφο 80 (YV JM 2259) στο βιβλίο της Irith Dublon – Knebel: German Foreign Office Documents on the Holocaust in Greece, σελ. 150.

22. Λίζα Πίνχας: Αντιμέτωπη με το Ολοκαύτωμα. Εβραϊκό Μουσείο της Ελλάδος, Αθήνα 2014.

Ο γιατρός Αλβέρτο Μενασσέ περιγράφει την άφιξή του στο ναζιστικό στρατόπεδο του Άουσβιτς: «8/6/1943. Έξι το πρωί. Το τραίνο σταματά. Με μεγάλο θόρυβο ανοίγει η πόρτα του βαγονιού. Μας διατάζουν να κατεβούμε. Μας περιστοιχίζουν τα ΣΣ που μας φυλάγουν. Μυδραλιοβόλα είναι στραμμένα κατ' επάνω μας. Σε λίγα λεπτά της ώρας, όλοι οι ταξιδιώτες που είμεθα ακριβώς 880, έχουμε συγκεντρωθεί σε μια πυκνή φάλαγγα και υποχρεωθήκαμε να παρελάσουμε μπροστά σε δύο αξιωματικούς. Οι αξιωματικοί παραμένουν αδιάφοροι μπροστά στη φάλαγγα. Ο ένας απ' αυτούς με μια ελαφρά κίνηση του δείκτη, δίχως να προφέρει λέξη, δείχνει στον καθένα από μας που βρίσκεται έξω από τη γραμμή, να γυρίσει αριστερά ή δεξιά, μπροστά ή πίσω. Μας κατανέμουν έτσι σε τέσσερις ομάδες: η μία περιλαμβάνει τους νέους και γερούς άνδρες, η δεύτερη τους ώριμους άνδρες, μια τρίτη τις κοπέλες από 16 έως 25 ετών περίπου και φαινομενικά υγιείς και τέλος μια τέταρτη, περιλάμβανε όλες τις αρρωστημένες, ανάπηρες γυναίκες, αυτές που έδειχναν πάνω από τα 25, τα παιδιά των δύο φύλων, τις νέες μητέρες που συνόδευαν τα μωρά τους και όσες ήταν εμφανώς έγκυες. Η δεύτερη και τέταρτη ομάδα, δηλαδή αυτή που περιλαμβάνει τους γέρους και η ομά των παιδιών, των εγκύων γυναικών, δικαιούνταν ν' ανεβούν στα φορτηγά αυτοκίνητα. Οι άλλοι πρέπει να προχωρήσουν πεζή. Η γυναίκα μου έφυγε με φορτηγό. Η κόρη μου περιελήφθη στην ομάδα των κοριτσιών. Βρίσκομαι μαζί με τους γερούς άνδρες. Η φάλαγγά μου περιλαμβάνει περίπου 300 άτομα. Μας βάζουν σ' ένα παράπηγμα που φέρει τον αριθμό 15. Ξεχωρίζουμε ένα πρόσωπο γνωστό, είναι κάποιος Λεών Γιεχιέλ. Αποτελούσε μέλος του προσωπικού καταγραφής του στρατοπέδου. Και να περίπου ο λόγος που ξεφώνησε ξαφνικά: «Αιχμάλωτοι, βρίσκεσθε εδώ στο στρατόπεδο του θανάτου. Οι γυναίκες σας και τα παιδιά σας, τώρα που σας μιλά, έχουν ήδη πεθάνει». Το χέρι του υψώνεται και μας δείχνει τα κτίρια με τις καμινάδες απ' όπου βγαίνουν φλόγες. Και συνεχίζει: «Οι φλόγες αυτές που βλέπετε να βγαίνουν από τις καπνοδόχους, προέρχονται από την καύση των σωμάτων τους. Τα μεγάλα τούτα κτίρια που τα εκλαμβάνει κανείς για εργοστάσια, είναι φούρνοι κρεματορίων. Καθένας από σας υπάρχει πια μόνος στον κόσμο και κανένας δεν ξέρει για πόσο ακόμα καιρό... Θα έχετε να εργασθείτε κάτω από τις χειρότερες συνθήκες παρά οι πλέον δυστυχισμένοι κατάδικοι κάτεργων. Ο καθένας από σας ας κάμει ότι μπορεί για να κρατήσει όσο γίνεται περισσότερο»²³.

Ο γιατρός Μενασσέ στη συνέχεια περιγράφει τις συνθήκες εργασίας: «δεν μπορεί ο καθένας να σκάβει τη γη, να σπάνει πέτρες, να χώνεται στο νερό ως

23. Αλβέρτου Μενασσέ: BIRKENAU (AUSCHWITZ II), Αναμνήσεις ενός αυτόπτη μάρτυρος. Πως εχάθησαν 72.000 Έλληνες Εβραίοι. Έκδοση Ισραηλιτικής Κοινότητας Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 1974, σελ. 17-20.

τη μέση, να τον ζέβουν σε κάρα σαν άλογο, δώδεκα ολόκληρες ώρες, με θερμοκρασίες από 15 έως 20 βαθμούς υπό το μηδέν ή κάτω από τον καυτό καλοκαιρινό ήλιο. Η μετακίνηση σιδηροτροχιών, η μεταφορά σάκων τσιμέντου 50 κιλών, τούβλων, λίθων, δεματίων χόρτου, με μόνη τροφή, ένα λίτρο δήθεν σούπας, 250 γρ. ψωμιού, 20γρ. μαργαρίνης δεν είναι βέβαια όροι που σ' αυτούς μπορεί να αντέξει ένα οποιοδήποτε άτομο»²⁴.

Στο Μουσείο του Άουσβιτς φυλάσσονται 54.000 εισιτήρια των Σιδηροδρόμων του Ελληνικού Κράτους (ΣΕΚ). Οι εκτοπισμένοι πλήρωσαν ακόμα και το εισιτήριό τους... Στην έκθεσή της η Ντανούτα Τσεχ, Υπεύθυνη συντήρησης του Μουσείου του Άουσβιτς αναφέρει ότι 55.000 εβραίοι από την Ελλάδα στάλθηκαν στο Άουσβιτς. Συμπληρώνει όμως ότι ο αριθμός των Ελλήνων εβραίων που εκτοπίστηκαν στο στρατόπεδο συγκεντρώσεως του Άουσβιτς πιθανόν να ήταν **μερικές χιλιάδες μεγαλύτερος**²⁵. Αναφέρει επίσης ότι οι 8.025 κρατούμενοι και οι κρατούμενες που καταδικάστηκαν να εγκλειστούν στο στρατόπεδο συγκεντρώσεως Άουσβιτς, υποβλήθηκαν στη διαδικασία εισαγωγής στο στρατόπεδο. Η καταγραφή ή ενσωμάτωση των αντρών και γυναικών κρατουμένων στη δύναμη του στρατοπέδου βασιζόταν στη συμπλήρωση ενός εντύπου, την καρτέλα προσωπικών στοιχείων κρατουμένου²⁶. **Στις καρτέλες δεν τίθεται θέμα για τον τόπο διαμονής των παιδιών, διότι είχαν καταδικαστεί σε θάνατο στους θαλάμους αερίων κατά τη διάρκεια της επιλογής της νεοαφιχθείσας αποστολής κρατουμένων**²⁷.

Επίσης ο R. Hoss, Διοικητής του Άουσβιτς, στη δίκη του επιβεβαιώνει πως 65.000 Εβραίοι μεταφέρθηκαν από την Ελλάδα στο Άουσβιτς²⁸.

Πόσα από τα παιδιά που εκτοπίστηκαν στα στρατόπεδα συγκέντρωσης γλύτωσαν; Πόσα γύρισαν για να μας διηγηθούν την τραγωδία;

Η Ζαν Σιαλόμ στη μαρτυρία της στη Μύριαμ Νόβιτς, Διευθύντρια του Μουσείου Getto Fighters (Lohamei Agetaot) στο Ισραήλ, λέει: «Εμείς στην Αθήνα κάναμε πολλαπλά διαβήματα με σκοπό να σταματήσουν οι εκτοπισμοί. Θέλαμε να σώσουμε τουλάχιστον τα παιδιά. Ήταν περισσότερα από 12.000»²⁹.

24. Αλβέρτου Μενασσέ: BIRKENAU, σελ 29.

25. Danuta Czech: Έλληνες Εβραίοι στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Auschwitz. Άουσβιτς 1993, σελ.10

26. 207 καρτέλλες προσωπικών στοιχείων Ελλήνων Εβραίων κρατουμένων και 2 καρτέλλες Ελληνίδων Εβραίων κρατουμένων διασώθηκαν. Βλ. Danuta Czech στην ίδια έκθεση σελ. 14.

27. Βλ. στην ίδια έκθεση της Danuta Czech, σελ. 18.

28. Βλ. στην ίδια έκθεση της Danuta Czech, σελ. 10.

29. Μίριαμ Νόβιτς: Το Πέρασμα των Βαρβάρων. Σύνδεσμος Φιλίας ΕΛΛΑΣ – ΙΣΡΑΗΛ, Αθήνα 1985, σελ. 23.

